

ABONAMENTELE

Pentru Sibiu:

1 lună 85 cr., $\frac{1}{4}$ an 2 fl. 50 cr., $\frac{1}{2}$ an 5 fl., 1 an 10 fl.
Pentru ducerea la casă cu 15 cr. pe lună mai mult.

Pentru monarhie:

1 lună 1 fl. 20 cr., $\frac{1}{4}$ an 3 fl. 50 cr., $\frac{1}{2}$ an 7 fl.,
1 an 14 fl.

Pentru România și străinătate:

 $\frac{1}{4}$ an 10 franci, $\frac{1}{2}$ an 20 franci, 1 an 40 franci.

Abonamentele se fac numai plătindu-se înainte.

TRIBUNA

Apare în fiecare zi de lucru

INSERTIUNILE

Un șir garmond prima dată 7 cr., a doua oară 6 cr.,
a treia oară 5 cr.; și timbru de 30 cr.

Redacția: Str. Iernii 11. — Administrația: Str. Cienădiei 3.

Se prenumără și la poste și la librării.

În Bucuresci

primesce abonamente D. C. Pascu, Str. Lipsani 35.

Epistole nefrancate se refușă. — Manuscripte nu se înapoiază

Un număr costă 5 cruceri v. a. sau 15 bani rom.

Sibiu, 10 Aprilie st. v.

(=) Desbaterile proiectelor năședene în casa deputaților a caracterizat cât se poate de bine situația nemaghiarilor în țările coroanei ungare.

Adecă de ce era vorba?

Titlul oficial a fost regularea posesiunilor năședene, dar' privind lucrul nițel mai deaproape, vom vedea, că această regulare este aproape identică cu depozitarea adevăraților proprietari, a fostilor grănițeri din regimentul II. românesc.

În coloanele acestei foi s'a vorbit mult de un an de zile încoace despre afacerea năședeană, așa că acum ne putem permite a resuma în puține cuvinte ceea-ce s'a făcut.

Mai întâu printr'un articol de lege special s'a aprobat contractul încheiat la 1872 de guvernul de atunci cu comunele grănițeresci, prin care munții și pădurile năședene prin cumpărare trec în proprietatea acestor din urmă.

A doua s'a stabilit administrația acestor proprietăți, care se va face printr'o direcțiune silvanală numită de guvern, cu personal numit de guvern, lăsându-se din ele în libera folosință a comunelor proprietare numai o parte minimală pentru trebuințele casnice.

A treia, și ceea-ce este de căpetenie, folosul acestor păduri, care va rezulta din administrația organelor guvernului, nu este al fostilor grănițeri, ci al comunelor politice, fără considerare, că fost-au locuitorii lor grănițeri, sau ba.

Ori-cine vede, că din această „regulare” grănițerii fostului regiment II. românesc au păgubit față cu statul *quo* înșutit mai mult decât au câștigat. Ori-cine vede, că în această „regulare”, în care toată lumea, numai adevărații proprietari, fostii grănițeri, n'au fost întrebați de părerea lor, guvernul n'a avut în vedere interesele proprietarilor, ci interesele „ideii de stat maghiar”, adecă interesele rasei maghiare, care la noi de 23 de ani încoace sînt cu deservire identificate cu interesele statului.

Cine a urmărit cu atențiune desbaterile casei deputaților în această materie; cine a vădit cu câtă stăruință a accentuat guvernul, că nu rămâne decât să se accepteze situațiunea creată la 1872, ceea-ce însemnează, că astăzi guvernul n'ar fi încheiat contractul încheiat atunci de ministrul Kerkápoly; cine-și da seamă, că Năședenii prin acest contract au cumpărat proprietățile, care după toată dreptatea au fost destul de răscumpărate prin sângelul versat de ei într'o sută de ani în serviciul patriei, și că prețul de cumpărare plătit statului, deși în sine n'ar

fi prea mare, a crescut la aproape o jumătate de milion prin suma de desdaunare, pe care au trebuit Năședenii sub presiunea situațiunii create de stăpânirea maghiară să se deoblige a o plăti familiei Kemény-estilor pentru pretenziile ei pretensiuni; cine a vădit cu câtă promptitudine a admis ministrul Bethlen să se înarticuleze în lege dreptul de expropriare pe seama statului pentru stabilimente industriale, care eventual se vor înființa pe teritoriul proprietăților năședene și care fără îndoială numai românesci nu vor fi; cine le-a vădit și le-a auzit toate aceste, sigur ne va da dreptate, când dicem, că Năședenii numai mulțumiți nu pot fi cu chipul, în care s'au regulat proprietățile lor.

În adevăr, fostii grănițeri ca grănițeri au fost depozitați prin legile acum votate, ba chiar nice comunelor politice, mai mult sau mai puțin negrănițeresci, nu li-s'a lăsat dreptul de liberă dispozițiune peste averea lor și afară de aceea le sînt puse în perspectivă o mulțime de „stabilimente industriale”, care pentru ele vor însemna expropriare și colonizare cu fel de fel de Săuci, Ovezi și alte venituri.

Unde este prin urmare câștigul? Noi încări nu-l vedem în partea Năședenilor, afară de crucea de cavalier al ordinului Francisc Iosifin, care împodobesc pieptul dlui Ioan Ciocan, directorul fondurilor școlare și de stipendii, pentru meritele ce-și-a câștigat în această minunată „regulare”.

Da, de acest onorabil domn cu drept cuvânt pot fi mândri frații dela Nășed și sperăm, că se vor bucura după cuviință, că i-a învrednicit Dumnezeu să aibă în fruntea lor pe cel dintîi cavalier român al erei maghiare.

Aceasta însă numai în treacăt. Am dîs la începutul acestui articol, că prin desbaterile proiectelor năședene s'a caracterizat cât se poate de bine situația nemaghiarilor din aceste țări. În adevăr! Guvernul a propus soluțiunea unei cestiuni de proprietate privată într'un chip, care, precum am vădit în cele premergătoare, ori-și-cui este favorabil, numai adevăraților proprietari nu. Și cu toate acestea, câtă sfărșă s'a făcut în casa deputaților! Cu câtă furie, cu câtă energie au combătut opozițiunile proiectele respective! Nota caracteristică este răposatul deputat săcuiu Blasiu Orbán. Bolnav de moarte s'a sculat din pat, a alergat în dietă, a mai ținut o vorbire fulminantă în contra Năședenilor, apoi s'a dus acasă, s'a pus ear' în pat și a doua zi a murit!

Chiar și membrii din partidul guvernamental s'au declarat și au votat

contra proiectelor guvernului. Guvernul însuși a declarat în mai multe rînduri, că soluțiunea propusă de el nu este tocmai corectă, dar' îi este impusă prin contractul dela 1872 și n'are ce face.

Preste tot cea mai mare dușmănie s'a arătat în decursul desbaterilor contra Românilor năședeni. S'au tras la îndoială serviciile lor aduse patriei în timpul graniței, s'au insultat tradițiunile lor sentimente dinastice, s'a vorbit cu ură și cu dispreț despre ei.

Da, căci păcatul lor cel mare este, că sînt Români de naționalitate. Și Români fiind, soluțiunea cea „corectă” după vederile tiranilor din parlamentul maghiar ar fi fost, să se abolească contractul dela 1872, să li-se secuestreze fondurile și să li-se închidă toate școalele, căci așa cere faimoasă lor idee de stat maghiar.

Aceasta este situațiunea.

Politica lui Mocsáry față cu naționalitățile. Din incidentalul discursului, pe care l'a rostit Ludovic Mocsáry în dieta țerii cu prilejul desbaterii asupra proiectelor năședene, „Budapesti Ujság” a numit drept un curiosum atitudinea lui în cestiunea naționalităților. La aceasta Mocsáry a răspuns în numitul diar și din expunerile sale reproducem după „Pester Lloyd” următoarele:

„Eu înțeleg politica, care dîce: Să ne alăturăm precăt se poate de strîns de Austria, să facem toate de dragul puterii, să ni-o câștigăm precăt se poate cu deservire, chiar și pentru prețul unor jertfe grele; să ne asigurăm, ca ea nu numai să ne scutească în contra naționalităților, dar' să ne și permită, ca să le maghiarism pe aceste cu toate mijloacele ce ni-le pune statul la dispozițiune. Aceasta o țin de o politică, care dîce: Să ne asigurăm o bună este metod, cum dîce Shakespeare. O politică însă, care voese să facă front deodată în contra Vienei și a naționalităților, care, în loc să voesească a păși în contra Vienei cu 16 milioane de Unguri, voese să pună această „mână” de Unguri între două petri de moară, — aceea e un adevărat curiosum. Tirgul e slobod; naționalitățile pot fi numite străine, dușmane statului, — nu e nimeni, care ar pute să combată și să respingă cu temein acusele ce se aduc în contra lor și să-și-o facă aceasta de misiune. Așa a voit-o aceasta politica înțeleaptă, care cu prilejul ultimelor alergări a ținut, că e un câștig și un act de patriotism, de a exclude naționalitățile. Pe mine m'au ales concetățenii nostri români; prin aceasta voiau să-și manifesteze recunoștința, pentru-că, deși programul meu de naționalități nu e identic cu al lor, le-a căștigat bine, — și acesta e un moment însemnat, — echitatea, cu care m'am pronunțat de ani încoace în cestiunea naționalităților, și eu nu voiam să las să treacă ocaziunea de a rămîne în apropierea

atelierului, unde se sfredelesce, se scobesc și se ciocănesc la soartea patriei. Eu nu sînt avocatul chemat și nu vreau să fiu nici avocatul nechemat al naționalităților. În sesiunea din urmă am citit textul mandatului meu, care sună: „Noi nu dorim, ca în dietă să reprezentăm cauza noastră, ci cauza și interesele patriei”. Eu cred că fac aceasta, când, tremurînd pentru neamul nostru, condamn curentul ce domnesce cu privire la cestiunea naționalităților și dîce: Să fim just și echitabili, și adecă nu numai de aceea, pentru-că asta e o datorință omenească, ci și de aceea, pentru-că aceasta e singura politică corectă”.

Cultura și politica națională în părțile aradane.

Arad, Martie 1890.

Decăderea sentimentului românesc în politică și a ordinii morale în biserică aduse ca urmare firească decăderea vieții sociale în genere.

La anul 1880 cîțiva tineri însuflă, avînd în frunte pe mult regretatul Mircea V. Stănescu, s'au pus ca să reactiveze „Asociațiunea națională din Arad pentru literatura și cultura poporului român”; să deie viață nouă cadavrului, care zăcuse îngropat de mai mulți ani. Greutățile începutului de al doilea erau cu mult mai mari ca ale celui dintîi. Dar' zelul oamenilor așezați în capul instituțiunii le înving și, dela 5 fl., în cîțiva ani capitalul „Asociațiunii” crește la 2000 fl.

Românul cu inimă pentru progresul național și cu interesare pentru cultura poporului român nu poate fi indiferent de importanța și misiunea acestui institut cultural românesc, unicul în toată Europa propriu zisă. Cu toate acestea, spunînd adevărul, trebuie cu dreptate să constatăm, că de vre-o doi ani „Asociațiunea” noastră abia mai vegetează; în timp ce „Kultur-Egylet”-ul ardelenesc a desfășurat steagul seu pe toate liniile în comitatul Aradului cu întregul aparat oficial. Ce se faci?

Cultura națională se poate ajunge numai prin o politică națională. Căci numai apucînd cu tenacitate nestrămutată, energică și obstinată calea care conduce la cultură va vedea o națiune realizîndu-se aspirațiunile sale generoase. Aceasta este scopul ce-l urmărește politica națională. Cine nu aderează la politica aceasta, acela nu poate avea nici simț, nici tenacitate și nici energia trebuincioasă în lupta pentru limba și cultura românească. Au nu ne spuseră verde Bonciu, Beleş & comp. în memorandum pentru tabla regească, că idealul lor este limba și cultura maghiară?

Și acum, când vedem în fruntea „Asociațiunii naționale aradane pentru literatura și cultura poporului român” pe un Ioan Beleş și alții de pînura lui, oare mai poate fi îndoială de cauzele, care produc stagnațiune și amorțeală în corpul acestui așezămînt de cultură? Aci, ca la toate lucrările, care au de scop înaintarea culturii naționale în popor, trebuie oameni cu abnegațiune și devotament, oameni uniți în cugete, uniți în simțirile românesce, cum dîce poetul, dar' și capabili de a lucra. O reformă în sensul acesta, în conducerea „Asociațiunii aradane” este de o necesitate imperativă.

În aceeași stare deplorabilă se află și un alt institut de cultură mai tîner în Arad, reuniunea femeilor române. Cât de mare a fost zelul și entuziasmul societății românesce la înființarea acestei reuniuni, pe atât de mare este acum apatia și nepăsarea publicului față cu ea. Spiritul distrugător s'a vîrit și aci ca și în politică. Dessean u inventează faimosul supliment de statute din punct de vedere confesional, prin care exclude femeile române gr-cat. dela înfrîmarea ce li-o dau statutele în reuniune, dar' deodată cu aceasta el paralizează în genere înfrîmarea elementului național asupra afacerilor reuniunii. Astfel se întîmplă, ca să vedem statutele acestei reuniuni tipărite în limba maghiară, vecinic document despre modul cum înțeleg factorii, care stau în fruntea ei, chemarea unui institut cultural românesc. O reuniune de femei române cu statute unguresci! Ce batocură pentru limba și cultura românească.

Sub astfel de auspicii nu e mirare, că dela scandalosă adunare constituantă, pînă la cea de astăzi, s'au înmulțit domitează. Nici un raport de atunci încoace publicul nu a vădit despre starea ei. Pusă în conflict chiar dela constituirea sa cu o parte foarte însemnată a publicului, reuniunea femeilor române a rămas astăzi reuniunea unei coaliții de 3—4 familii.

În astfel de împrejurări doamna Petco a făcut un act de înțelepciune, când a abdis dela președenția reuniunii, lăsînd ca responsabilitatea morală pentru existența și viitorul ei să cadă asupra acelora, care i-au creat pozițiunea fatală, în care se află.

Dar' vorba e de un institut de cultură românesc, și cine e Român trebuie să gîndească la toate mijloacele morale pentru susținerea lui. S'a dîs de multe-ori și astăzi mai cu seamă se repețesc în presa națională, că terenul cultural-național e un teren comun, unde toți Românii, fără deosebire de con-

FOIȚA „TRIBUNEI”.

Ardealul vechiu și Ardealul nou.

De

G. B. Dulcă.

„Nou” însă ne este cunoscut, că din nefericire în țările locuite de Români pînă în 1848 chiar și istoria patriei, sau era scoasă cu totul din cele mai multe școale, ori că, în spiritul stimei de învîmînt, era tratată așa de vitreg și cu atîta rezervă, încât jumimea studiosă necum se poată trage din studiul istoriei vre-un folos practic pentru viață, nu-i putea fi nici măcar de o scurtă distracție, precum i'ar fi o *secătură de roman*.*)

O *secătură de roman*, o *scurtă distracție*, sînt vorbe, în care mai tremură un nerv din vederile unor vremi trecute: ale vremilor, în care literatura artistică nu era prețuită precum merită. Astăzi toate bibliotecile adună operele acestei literaturi cu aceeași grijă, cu care adună și istorii și cărți vechi și documente; odată nu le adunau, și nu-i mult de atunci. Aci nu mai e permis să desconsideri operele, în care spiritul, caracterul epocelor primesc de atîtea-ori expresie mai sinceră, decât chiar și în unele istorii.

Ardealul vechiu numesc romanul o „*secătură*”; și nu scie ce dîce. De altă parte pre-

țuesce și el alte genuri de literatură, spre pildă drama. În aceeași carte se dîce la p. IX.: „Acea, care se sciu folosi de fapte complinite, vor descoperi și în istoria acestei țări multe subiecte de adevărată valoare „dramatică și nu odată scene demne de penaa unui traged genial”. . . . Și aici ardealul vechiu scie ce dîce!

Odată scie, altădată nu scie!

De unde vine aceasta?

Educația literară, mai corect cea estetică, a vechiului Ardeal era necompletă. Oamenii nostri cei bătrîni vor fi auzit destule laude aduse cel puțin tragediei antice, lui Sophocle, genialului Eschil și lui Euripid, dar' de roman sigur n'au auzit! Aci trebuie să ne completăm după vremile înaintate; și dacă bătrîni nu s'au completat cu vremile, să primim ce ne dau bun și să le mulțumim frumusețelor pentru-ce se împotrivesc conștiinței noastre.

* * *

O manifestare a conștiinței acesteia, a noului Ardeal, — dîce așa pentru scurtime, înțelegînd pe toți Românii Ungariei, — este și o cârtică de versuri, apărută după primul volum al istoriei citate și înainte de volumul al doilea al ei. Între două volume groase și mari stă în cronologia literară un volum subțire și mic, și acesta**) are importanța unei „frumusețe mulțumiri”, precum am dîs; și

asa cred, că legătura între începutul acestui articol și urmarea lui este prea evidentă.

Ardealul vechiu scia și scie într'o limbă, în contra căreia noul Ardeal protestează. Cine ar voi să îndrepte stilul dlui Bariț, mai bine s'ar pune să redeștepte alchimia, să facă aur din metale nenobile; cartea dlui Bariț o vom ceti pentru cuprîns și cu folos, dar' cetind, ne vom feri de stilul ei. Și dimpotrivă limbajul d-șoarei Suciu îl vom primi și-l vom recunoaște de o notă caracteristică a noului Ardeal. Mai mult: dacă asemenea poeziile așa cum au fost publicate înțîia-oară cu îndreptările ce autorul lor le-a făcut pe ici, pe colo, eu am comparat câteva, vom băga de seamă, că între începuturile d-șoarei Suciu și ultimele-i producțiuni este o oscilație continuă spre noul Ardeal și o continuă depărtare de Ardealul cel vechi! Pusă în lumină, ori-cine trebuie să o recomande.

Acesta e și unicul punct de asemănare ce îl găsim între cele două apariții literare.

Continuu fără a mai compara, pentru-că de aș voi să compar, ar trebui să reviu la cei-ce și după genul ocupației literare se pot asemăna cu volumul acesta de versuri, la poezi și la poetastrii. Astfel caracterizez numai volumul, el de el luat.

Prin tema ce o execută consecvent dela pagina înțîia pînă la cea din urmă, volumul nu e nou; tema este amorul, vecinica temă,

ear' individual caracteristică este o notă, a *renunțării*, care dealtfel nu se prea împacă cu acest egoist sentiment. Dar' tocmai aceasta este un merit al broșurii, că a îndrăsnit să tracteze un subiect aproape pe toate paginile sale; și l'a tractat fără a te plictisi, ci din contră, plăcîndu-ți. *Variatiunile* o fac plăcută.

O pildă *dragălașe* este poezia, în care ni-se spune, că nise vorbe dulci, spuse ca în treacăt, șoptite, s'au oprit în urechi; ele au impresionat așa de puternic pe autor, încât au primit cu vremea puterea unei halucinații de auz; astfel stăpînit ca de o halucinație, autorul dîce:

Și ogînda n'mîni o prind,
Să ved' nu-mi ești tu la spate,
De-mi șoptesci, să te surprind...

Asemenea:

Ear' stelele zimbiau pe cer
Șiret, că te primiam...

Aceste două sînt versuri așternute pe hîrtie sub dictatul unei alte calități a volumului acestuia: volumul este și *îndrăsnit*; ear' îndrăsnirea o simți că-și are motivul în convingerea: să nu jertfesci cei frumos nici unei cerințe de pedantă pruderie. Poezia „*La scaldă*” este în acest sens și îndrăsnită și frumoasă.

Nu-i nimic tu, voluptoasă!

Soarele se o ajungă rațele și le lungesc.

Când voluptoasa femeie se îmbracă, soarele, care se opri încăntat ca în povesti se o privească scîldîndu-se, se supără.

Supărat în nori s'ascunde, dacă ea-și învinge haina!

Mai rar se străcoară în poeziile aceste și câte un strop de *cugetare abstractă*, spre exemplu în *Dragoste*, din care tocmai reese, că autorul chiar nu-i place cugetarea abstractă, științifică, așa cum veacului îi place, și că el pune centrul de gravitație al existenței omenești numai în fericirea, pe care sentimentele fericitoare i-o dau în iubire. Vieța e o baltă, în care numai dragostea aruncă câte o floare; de ce să nu culegi dar' această floare? Aici femeia este completă. Din „*Înainte de vreme*” lăicrește tot nota renunțării, despre care am grăit.

Cîrtesci, că natura reală e soartea?

O soarte supranaturală nu este; cea „reală”, mersul naturii, nu-l poți influența, deci la ce se cîrtesci? Renunță, dacă nu mai poți lupta, și așa îți asigură cel puțin liniștea!

Și mai rar se întrupă tema broșurii în poezii mai obiective, în povestiri. Cititorii „*Tribunei*” cunosc dela prima publicare strofele intitulate „*Nu erau de-o seamă*”, în care contrastul între clasele nobile și burgheze, dealtfel ceva rar la noi, nimicesce o ființă, de sigur pe burghezul ce a fost atât de nenorocit să moară iubind o femeie sus pusă, să moară fără-ca ea să-l fi cunoscut.

*) G. Bariț, Istoria Transilvaniei, vol. I. p. VI.

**) Versuri de Lucreția Suciu.

fesione, ne putem întâlni și lucra împreună. Reuniunea trebuie redată femeilor fără deosebire, dacă dorința este ca ea să existe și să prospereze. În privința suplimentului din punct de vedere confesional publicul încă nu este dumerit, dacă acela e abolit, ori și acum stă în vigoare, căci cronică tace despre aceasta.

Ear' în comitetul reuniunii trebuie angajate numai acele femei, care prelungea cuvenita cultură intelectuală, au și inima cea românească.

Din cele expuse reiese, că în Arad de aproape 16 ani domnește un curent, care tinde a distruge tot ce este românesc în politică, biserică și a împiedeca orice progres național. În contra acestui curent erumpea cu multă amărăciune dl Babeș în „Albina” din 1876, dicând: „Destul de 10 ani am tăcut și am ascuns și înghițit „*Propter bonum pacis*”, și că doară vom lumina, moraliza și domoli pe lupii societății; destul ne purtăm în dinți inima și ne ascuserăm capul în rușine pentru uciderea tâlhărească sistematică a Asociațiunii literare și pentru o mulțime de scandale publice, spre dauna bisericii și a națiunii: folos n'a fost, ba încă cutezarea a crescut... Boncescii și Deseanescii și Belesescii și Păgubescii nici-când nu au priceput considerațiunile politice-naționale ale lui Babeș, ci numai le-au speculat acelea spre dauna noastră și a poporului român preste tot...”

Aceste s'au dis de multe-ori și după încetarea „Albinei” în țările naționale, care le avem, dar' n'a folosit nimic.

În astfel de împregiurări ce este de făcut? Dl Babeș ne spune cu cuvinte lămurite într-un articol în „Albina” din 1875, care se potrivește de minune la starea actuală. Eată ce dicea dl Babeș atunci:

„Este lucru probat, că cele mai mari împedecări și daune fac progresului nostru în luptă acei fii ai națiunii noastre, care nu vor a se supune solidarității naționale, ci din rea pricepere, sau pentru ceva foloase, câștiguri personale sau particulare, se angajiază și se supun comandai, în tabăra contrară, a domnitorilor dela putere, cum se-i înfrământ pe acei fii ai națiunii noastre, pentru-ca să ne scutim cauza de ei, lupta de pericolele provenitoare dela ei prin ținuta lor contrară cauzei noastre?”

„Albina” a fost cea dintâia foaie, care de 10 ani încoace a predicat, că astfel de oameni trebuie atacați și, de nu s'ar pute altmintrelea, paralizați prin uciderea lor morală în opiniunea publică a poporului nostru.

„Noi am dis: ori capacitați și moralizați, și atrași din taberele străine, ori omorâți moralmente și scoși din sinul poporului nostru. Noi am arătat, că cruțarea persoanelor aci nu poate să fie decât ucidătoare pentru cauză și încurajatoare pentru contrari.”

Așa e! Subscriem.

Ea trece pe strade cu mândri lachei,
Tu nu poți să calci nici pe urmele ei!

Acestei poezii i-aș fi pus drept motto
versurile lui Goethe:

Die Sterne, die begehrt man nicht,
Man freut sich ihrer Pracht!

Am numărat calitățile mai importante ale broșurii. Ele sînt întovărite aproape pe fiecare pagină de indispensabilă calitate a poeziei adevărate, a plasticității. „La scaldă”, „Intuneric”, „Nu erau de-o seamă” ș. a. cuprind figuri, care ni-se deseamnă clar și colorat în fantasmă. Trebuie să ai mai așteptu visuni, ca să o poți mijloci și altuia; cuvântul reușește mai greu decât coloarea; dar' unde reușește, sîntem îndemnați a presupune o fantasmă capabilă.

Nu e de crezut, că într-un viitor de aproape nu vom pute face aceste laude și altor autori; se sperăm că le vom face chiar imulțite. Aceste sînt laudele noului Ardeal, care a început a se arăta și care ni-a trimis până acum puțini vestitori: pe Coșbuc, L. Suciu...

Bucuria trebuie să ne fie aceasta: Când Ardealul-vechiu se așază în cociug, noul Ardeal a pășit preste marginea leagănului!

REVISTĂ POLITICĂ.

Sibiu, 10 Aprilie st. v.

Afaceri interne.

Poimane se vor începe în Viena conferențele ministeriale comune asupra bugetului comun pe anul 1890 și asupra proiectelor ce au să se prezenteze delegațiunilor. La aceste consultări vor participa din partea Ungariei ministrii Szapáry și Weckerle. Ministrul de finance Weckerle se va folosi totodată de privilegiu, spre a conferi cu ministrul de finance austriac Dunajewsky asupra cestiunii regulării valutei și asupra dării pe spirituoase.

Din incidentul ultimei călătorii de inspecțiune a ministrului de comerț Baross, organul german al opoziției croate „Agramer Tagblatt” a scris, că ministrul a atins numai orașul Agram și nu a făcut nici o vizită banului Croației anume, pentru-ca să-și arete disprețul față cu Croația și cu interesele acestei țări. Față cu aceste imputări „Ung. Post” declară, că ministrul de comerț a făcut numai incognito o scurtă călătorie de inspecțiune și a în-cungiurat orașul Agram, pentru-ca să nu i-se facă primire solemnă, ceea-ce i-ar fi răpit mult timp și l-ar fi împedecat a face inspecțiunea oficială în timpul, care e destinat pentru această inspecțiune.

Din partea clericalilor se urmează încă cu agitațiunea în contra ordonanței despre matricule a ministrului de culte și, după-cum se vede, ea este sprigină în toate puterile de-cătră cucerurile normative din Strigoniu. Agitațiunea merge într-acolo, ca preste tot să se refuze dispensarea pentru căsătorile mixte și să se însceneze un asalt de petițiuni către dietă în contra ordonanței ministeriale.

În conferența partidului liberal dela 19 l. c. ministrul-președinte Szapáry a făcut cu privire la atitudinea sa față cu proiectul de lege al stîngei extreme despre modificarea legii de incolat o declarațiune în înțelesul articolului din „Nemzet”, reproduc și de noi în resumat.

În aceeași conferență ministrul de justiție Szilágyi a rugat pe membrii partidului a nu se angajia individual în privința la care s'au declarat în proiectul de lege va veni la pertractare în clubul partidului, el își va expune motivele, care l-au condus a stabili cele unsprezece centre în modul cum sînt stabilite în proiect.

Cestiunea lucrătorilor în Austria.

În ședința dietei austriace dela 19 l. c. deputații Chlumecky, Plener, Gross și soții au prezentat o propunere cu privire la introducerea ofiicilor de mijlocire, prin care ar avè să se creeze un organ de mijlocire între lucrători și patroni. Stînga s'a alăturat la această propunere cu un proiect de lege deja elaborat, în care se cuprind următoarele dispozițiuni:

Scopul ofiicilor de mijlocire este complanarea divergențelor de păreri ce se ivesc cu privire la plată între lucrători și patroni atât în fabrici, mine și coluri, cât și în întreprinderile industriale, și producerea unei înțelegeri pacifice în asemenea cestiuni de controversă. Hotărîrea asupra unei cestiuni de controversă iscată din cauza plăților compete ofiicului de mijlocire. Asemenea ofiici se pot de obicei înființa numai pentru fabrici și industrii egale ori înrudite și numai în asemenea locuri, unde se află cel puțin 200 lucrători ocupați la acele fabrici ori industrii. Înființarea ofiicilor de mijlocire urmează pe calea ordonanțelor.

Visita împăratului german în Rusia.

Scirea răspândită în timpul din urmă, că împăratul german va participa la manevrele rusești din Polonia-rusească, se desminte din Petersburg. Împăratul Wilhelm va participa, ce e drept, la manevrele din Krasnoje-Selo, la care vor asista și alte persoane princiare și care preste tot sînt plănute ca un fel de manevre de paradă. La manevrele din Polonia la granița galițiană însă împăratul Wilhelm nu va fi de față. Nici chiar atașajii militari ai puterilor străine nu vor primi invitații pentru aceste manevre. De sigur Rușii nu vor, ca secretele celor din urmă dislocări de trupela granița austro-ungară să le cunoască lumea întreagă.

Afacerea Pănița.

Majorul Pănița a fost oferit gendarmilor ce-l păzesc în mai multe rânduri sume de bani considerabile, pentru-ca să-l lase să fugă. Gendarmii însă au refuzat ofertele și au făcut arătare în contra lui. În urma acestei împregiurări Pănița a fost transportat în alt arest și acum stă sub o pază mai strictă ca până acum. După-cum împărtășește „Pol. Kor.”, Pănița va fi condamnat la moarte și sentența va fi executată necondiționat. Materialul de dovezi în contra lui e apăsător. După legea criminală turcească ce are încă valoare pentru Bulgaria, pedeapsa de moarte pentru crima de lesă Maiestate e stabilită „pentru cazul, că executarea crimei a fost împedecată prin împregiurări ce nu stau în domeniul voinței vinovatului. Pănița a făcut dealtfel mărturisiri detailiate. Se dice, că a insinuat mai mulți complici până acum încă nearestați. În vederea acesteia, pertractarea se va mai amîna încă cu vre-o două trei săptămîni.

Pasivistii români.

Un domn oare-care cu numele Ūrmössy Lajos publică în foaia clujană „Erdélyi Híradó” dela 14 și 15 Aprilie n. sub acest titlu doi articoli. Deși vederile exprimate într-acestia cu greu se vor pute aduce în concordanță cu adevărul și cu realitatea, totuși ne simțim datorii a intra în discuțiune asupra lor, după-ce, precum cu plăcere recunoaștem, autorul observă întrînsii o obiectivitate neobișnuită în organele maghiare ale erei nouă. Vom răspunde deci și noi cu aceeași obiectivitate și ne vom bucura, dacă prin această discuțiune se va pregăti cât de puțin înțelegerea între Maghiari și Români, pe care în toată sinceritatea o dorim.

Spre acest sfîrșit reproducem mai întîiu traducerea verbală a articolelor dlui Ūrmössy, care este următoarea:

I.

Foile românești neîntrerupt se bat în piept, că ele sînt așa și așa de respectătoare ale legilor, dar' pentru aceea tot nu recunosc unitatea Ungariei. Ear' neavînd prospecte să o poată face, urmăresc o politică de pasivitate.

Pasivistii români voesc să observe aceeași tactică față cu Ungaria, pe care a observat-o Ungaria față cu Austria. Și aceasta este cea mai mare greșală a politicii pasivistilor români.

Ungaria a pretins recunoașterea legilor votate deja și sancționate de Regele, înainte de a se declara aplicată a eșl din pasivitate. Românii pretind abrogarea sau scoaterea din vigoare a legilor deja votate și sancționate de Regele, înainte de a fi aplicate să ese din pasivitatea lor.

Aceasta este o deosebire atât de mare între legitimitatea și legalitatea celor două puncte de vedere, încât pasivitatea română nici justifică, nici complana nu o poate în favorul seu. Din această greșală fundamentală rezultă toate celelalte greșeli și rătăcirii! Și aceste greșeli și rătăcirii sînt cu atât mai elatante, cu cât mai mult accentuează pasivistii români alipirea lor tradițională către Tron și lealitatea lor.

Ungaria (ca să folosim termenul de program al pasivistilor români) a fost „un stat poliglot” și atunci, când a purtat lupta de pasivitate față cu Austria. Însă Austria, care ar fi avut interes de a se pune față cu Ungaria pe același punct de vedere, pe care se pun acum pasivistii valachi — sau nu-mi pasă să-i numim așa cum le place lor — „români”, așa a făcut? A făcut Austria, respective guvernul imperial austriac propunerea, ca Ungaria în cestiunea constituțiunii proprii și a ființei sale de stat să confereze separat cu naționalitatea română? Sau întrebându-s'a naționalitatea română, că cu ce grații se mulțumesc, ca să câștige aceleași drepturi, pe care le pretinde acum — și eventual să le câștige și atunci, când Ungaria nu s'ar invol?

Răspundă la aceasta pasivistii români, noi așa scim, că nici asemenea propunere, nici asemenea întrebare nu s'a făcut. Ci au stat față în față imperiul austriac cu imperiul Stului Stefan, care afară de cea maghiară nu recunoașce altă națiune politică, decât pe cea croată. Despre aceea, că Ungaria nu este stat unitar, ci poliglot, n'a fost vorbă în decursul întregii transacțiuni. Despre aceea prin urmare, că pasivistii români ar pute sta pe basă legală față cu Ungaria, nici vorbă nu poate fi! Căci ei în mod legal nici nu există, ca să poată regula legile Ungariei. Din contră pot lua parte atât la crearea, cât și la schimbarea legilor Ungariei, dar' numai

ca cetățeni ai Ungariei, ear' nu ca factori deosebiți, care pretind paritate de drept public.

Această greșală fundamentală pricinuesce, că pretindec pasivistii români grații față cu legile în vigoare, între aceste grații nu pot numi nici una drept aspirațiune legală. Fără numesc în foile lor Autonomia Transilvaniei.

Așa însă nu stă nimenea la tirg.

Aceasta este o direcțiune, în care nu ne vom întâlni nici odată, aceasta este direcțiunea, pe care noi totdeauna și necondiționat o considerăm de exclusă, dar' nu din prea mare încredere în noi, nici nu din ură, ci o considerăm de exclusă, pentru-că avem convingerea, că pe acest pământ sau există un stat unguresc, sau nu există stat unitar, eară noi, și sub acest „noi” nu înțelegem numai rassa maghiară, ci pe toți locuitorii acestei țări, care sînt cu alipire către statul unguresc, nu avem intențiune să disolvăm de dragul unui experiment atât de temerar și neîndolnic în rezultatele sale unitatea de o mie de ani a statului, pentru care a curs atîta sînge, de care națiunea leagă toate tradițiunile glorioase ale trecutului și toate speranțele viitorului.

Atât întemeierea, cât și susținerea acestui stat, desvoltarea și redobîndirea constituției noastre exclude ori-ce tendențe federalistice atât pe terenul politice, cât și pe al limbii statului. La noi există naționalități, dar' afară de națiunea maghiară altă națiune nu este în țeară. Nu este altă idee de stat, decât idea maghiară de stat. Nu are nici prezent, nici viitor altă politică, decât aceea, al cărei scop este consolidarea statului maghiar și al rasei maghiare.

Dar' presupunînd ceea-ce nu se poate presupune, admițînd ceea-ce nu se poate admite, primind ceea-ce nu se poate primi, presupunînd, că idea de stat maghiar ar comite vre-odată suicidare, că rassa maghiară ar abdica, că națiunea maghiară s'ar despărți în bucăți: presupunînd toate aceste imposibilități, exemplul Austriei tot nu l'ar urma nici-odată statul acela, care se extinde dela Laita până la revîrsarea Olului, dela Carpații-de-Nord până la Drava. Dacă nu l'ar ori raporturile politice, l'ar împedeca gramaticile sale.

Cu excepțiunea Croației, teritoriile de limbă după gustul Românilor, peninsulele și insulele gramaticale nu s'ar pute realiza nici chiar dacă am voi noi. Nu există în lume un stat poliglot, în care cetățenii ce vorbesc diferite limbi să fie atât de metecați ca în Ungaria. Numai singură limba maghiară formează teritorii mari omogene.

Nu mai puțin decât în treizeci de comitate formează limba maghiară în general o majoritate absolută foarte mare. Ear' în orașe, cu excepțiunea abia câtorva orașe mai însemnate, pretutindenea este asigurată dominațiunea exclusivă a limbii maghiare.

Ear' unde limba maghiară este în minoritate, acolo majoritatea este a celei germane, și astfel nicăiri a naționalităților. Căci pe Germani cu drept cuvînt îi putem considera ca pe aliați credincioși ai rasei specifice maghiare, ba chiar ca pe o parte întregitoare a acesteia. Ear' unde limba maghiară este în minoritate, acolo nu una, ci mai multe limbi există lîngă ea. Și în această pluralitate este exprimată imposibilitatea federalismului limbilor.

În Austria sînt cîte 2 limbi lîngă-olaltă. În Belgia asemenea. În Elveția formează trei limbi centrul diferitelor părți ale republicii alpine. La noi din contră în ținuturile naționalităților cel puțin trei, în mai multe locuri patru gramatici se întîlesc împletite într-olaltă, perforându-se reciproc.

Cine ar pute aici desface teritorii după limbă, chiar și dacă idea de stat maghiar ar permite-o? Unde lîngă 45%, ale rasei specifice maghiare, Germanii și Slovaci fac numai 13%, ba chiar și Românii numai 16%, ear' Croații și Sârbii numai 4% și Rutenii 2%, și unde naționalitățile sînt atât de metecate, încât curată nu locuiesc nici una nicăiri; unde, ca în Ardeal, în cele mai multe locuri se încruciează limba maghiară, germană și română, în Ungaria-de-Sud se încruciează chiar patru limbi: cea maghiară, germană, română și sârbescă, aci cu nici un fel de cerc, cu nici un fel de unghiuri nu se pot separa ținuturile gramaticale; aici este chîmărită să fie limba statului aceea limbă, care nu este numai a rasei alcătuitoare de stat, ci și a majorității și a culturii.

Caracterul de stat al limbii maghiare îl dovedesc prin urmare nu numai raporturile politice, ci și raporturile gramaticale. Ori-cît nu ne amestecăm în lucrurile interne ale naționalităților, ori-cît aflăm la loc, ca ele să-și cultive și desvoalte limba, față cu șovinismul naționalităților, care tot mai des se arată, nu facem șovinism de rasă maghiară, ci în dru-

măm numai la fapte. Cu deosebire provocarea la exemplul Austriei dorim să o paralisăm, îndrumînd la deosebire ce există nu numai între factorii politici, ci și între cei limbistici.

Cumpenească aceasta ultraistii români! Ceea-ce mai avem de dis, lăsăm pe mîne.

CRONICĂ.

Archiducesa Maria Valeria, care se afla în Potsdam, a plecat la 20 l. c. înainte de ameați la Berlin și după ameați la 2 oare s'a reîntors la Potsdam. Împăratul Wilhelm și împărăteasa au sosit în aceeași zi la oarele 4½ după ameați la Potsdam să întorcă vîsita Archiducesei Valeria.

Cărți aprobate. Ministrul de culte și instrucțiune publică a aprobat următoarele manuale de școală: Gramatica limbii române, întocmită pentru școalele secundare și civile de Nicolau Pilja. Edițiunea a doua îndreptată. (Brașov, ed. tipogr. Alexi, 1889.) Planimetrie constructivă pentru școalele medii de L. Fodor și Dr. A. Wagner. Tradusă de Iosif Hossu. Partea aîntia pentru clasa a treia. (Blaj, 1887. Tipogr. sem. gr.-cat. arch. Prețul 90 cr.) Partea a doua pentru clasa a patra prețul 60 cr. Timoteiu Cipariu. Compendiu de gramatica română pentru școalele primare și secundare. Edițiunea a șesa de Silvestru Nestor. (Blaj 1888. Tip. sem. gr.-cat. Prețul broș. 50 cr.)

Aradul pentru tabla reg. Presidiul partidului liberal din Arad a convocat pentru 20 l. c. din nou comitetul cel mare, spre a iniția o acțiune pentru câștigarea unei table reg. în Arad.

Comitetul reprezentanței municipale a orașului Sibiu va ține la 24 l. c. n., 3 oare p. m., și eventual și în ziua următoare la 4 oare p. m. o ședință în sala de consiliu a casei comitatului, în care se vor pertracta obiectele puse la ordinea zilei sub punct. I până la 76 prin invitarea la adunarea municipală dela 17 Aprilie a. c. Nr. 7164.

Clădirea școlii de fete dela mănăstirea ursulinelor. Episcopul rom.-cat. din Alba-Iulia a dăruit pentru clădirea școlii de fete dela mănăstirea ursulinelor de aici suma de 6000 fl.

Treceri religioase. Primul următoarea scrisoare: Buteni, la 6/18 Aprilie 1890. Onorată redacțiune! În Nr. 69 al „Tribunei” ați binevoit D-Voastră a reproduce din jurnalele maghiare, că în comuna Buteni 87 inși „s'au obligat deja și 200 încă sînt hotărîți a trece la unire”. — Față cu scirea aceasta viu a Vă împărtași, că — ce e drept — mișcare de a trece s'a fost înscenat în Buteni, și anume pentru-că e mare „cultul” cu susținerea alor 3 școale cu doi învățători și o învățătoare, până-când de demul nu era numai un învățător și acela cu salariu de 120 fl., din care cauză apoi s'a prezentat la preoți o grupă de malconțenți, cam la vr'o 50 de persoane din cei mai din urmă oameni, care de regulă nu suportă nici un fel de greutămînt public, mai sus că susțin birtașii din comună; dar' și acestia n'au voit ca unul câte unul să intre la preot căte cu doi martori, ca să capete atestate, deși preotul i'a chemat să dee fiesce-cărui, pentru-că corifei, acind în ce mod au adunat grupa, au aflat de bine a îndemna pe oameni a se îndepărta și astfel s'au retras într-o casă privată, unde ei înșiși și-au făcut 53 atestate. Preste 14 zile aceasta s'a repetat. Noi preoții am protestat contra primirii acestor atestate. Preotul unit s'a prezentat la casa comunală, ca să constate, dacă declarații în la validitatea atestatorilor. Numai decât în urma dînsului s'au prezentat 29 „declarații”, dintre care corifeii în aceeași zi după ameață și inși de sine s'au retras, mai apoi s'au retras și alții și astfel astăzi în Buteni, spre necazul rîușitorilor națiunii noastre, nimenea nu mai ține la unire. Binevoiați a da loc acestei împărtașiri în unul din Nrii. cei mai desaproape ai „Tribunei”. După cari sînt al onoratei redacțiunii stimător Constantin Gurbanu, protopresbiter gr.-or.

Incendiu. La 18 l. c. n. s'a aprins în Reghinul-săseasc moara de cherestea erarială împreună cu toată provizia de lemne. Pagubă se evaluează cu 50.000 fl. A fost asigurată, cu 65.000 fl. Moara o are în arîndă societatea pentru comerțul de lemne de plută.

Afacerea Adamovits. Iosif Adamovits și Catarina Poór, care și-au câștigat credit prin amăgiri violente la mai multe firme din Budapesta și pentru sumele câștigate în chipul acesta au pus ca ipotecă o casă ce nu e a lor, au fost eliberați de tribunal din arestul preventiv.

Un accident grozav s'a întîmplat la 19 l. c. dimineața la gara din Zsolca lîngă Miscoț. Amalia Neumann, o fată de optsprezece ani, avea să se dee jos în Zsolca, unde trenul nu stă decât o minută. Conducătorul, avisat de mai înainte, a uitat însă să desuce cupeul respectiv, cu toate-că fata bătea mereu la fereastră. În momentul din urmă, când trenul începuse să se miște, a fost deacuită ușa cupeului și fata s'a coborît, dar' a căzut atît de rău, că a ajuns cu mîinile și cu un picior sub roate și așa i-s'a tăiat formal piciorul drept până la pulpe. Fata a trebuit să fie amputată. Cercetarea decurge.

Hymen. Domnul Dr. Iosif Cirlea, candidat de avocat, și-a încredințat de fiitoare-i soție pe gentila domnișoară Natalia Rațiu, nepoata Reverendissimului Domn canonic Dr. Ioan Rațiu din Blaj, în 15 Aprilie în Blaj.

atelier de mărfuri de căldărărie, de fer și de metal
în Sibiu.

 Garantă de mai mulți ani se înțelege de sine.

14 cr. sau 30 bani exemplarul.

Pretul unui exemplar 12 cr.

Editura și tiparul Institutului tipografic, societate pe acții în Sibiu, sub responsabilitatea lui Ioan Popa Necsa